

УДК 323

Глебов В. В.

канд. іст. наук, доцент,
кафедра міжнародних відносин факультету міжнародних відносин,
політології та соціології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
к. 32, Французький бульвар 24/26, м. Одеса, 65082, Україна
e-mail: glebov@onu.edu.ua
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5321-9829>
DOI <https://doi.org/10.32782/2707-5206.2024.38.29>

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ «ГЛОБАЛЬНІ, РЕГІОНАЛЬНІ
ТА ЛОКАЛЬНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН» / за заг. ред. І. М. Коваля, О. І. Брусиловської.
Одеса : Астропринт, 2023. 368 с.**

**REVIEW OF THE MONOGRAPHY ‘GLOBAL, REGIONAL
AND LOCAL FACTORS IN THE FORMATION OF THE MODERN SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS’ / Edited by I. Koval, O. Brusylowska,
Odesa: Astroprint, 2023. 368 p.**

Подана монографія присвячена дослідженню актуальної проблеми, адже дотепер майже відсутні праці, які були би присвячені комплексному дослідженню внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку сучасних міжнародних відносин.

Школа політологів-міжнародників ОНУ імені І. І. Мечникова (школа Аппатова) протягом багатьох років досліджувала особливості нових трендів у розвитку методології досліджень; вона також глибоко вивчила існуючий пласт вітчизняної літератури, критично його переосмислила, сформулювала цілком нову наукову проблему, свідоцтвом чого є ця монографія.

Для викладення матеріалу було вибрано проблемно-географічний підхід, що дало змогу виокремити найбільш суттєві тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та охарактеризувати об'єкт дослідження. Вибір матеріалу визначався відповідно до актуальних проблем сьогодення.

Ця колективна праця пропонує новий погляд на розвиток міжнародних відносин та сучасної світової політиці під впливом актуальних чинників трансформації системи міжнародних відносин. Об'єктом монографії є процеси формування сучасної системи міжнародних відносин та світової політики на глобальному, регіональному та локальному рівнях загальносвітової системи міжнародних відносин.

Метою є проведення комплексного аналізу сучасних чинників, що визначають процеси формування сучасної системи міжнародних відносин та світової політики на глобальному, регіональному та локальному рівнях у контексті подальшого розвитку стратегічних напрямів зовнішньої політики держав з урахуванням потреби вдосконалення зовнішньополітичної функції ключових міжнародних акторів в умовах уже існуючих і майбутніх вимірів трансформації системи міжнародних відносин.

Серед завдань роботи слід виокремити аналіз та класифікацію нових чинників локального характеру, які визначають напрями міжнародної діяльності

та співробітництва державних та недержавних акторів; дослідження поточних викликів та загроз безпеці; установлення специфіки впливу локальних чинників на подальший розвиток сучасної системи міжнародних відносин.

У своїй структурі монографія передбачає наявність передмови, семи розділів, висновків і списку використаних джерел, що зумовлює поступове й логічно організоване з'ясування, характеристику, аналіз та вирішення конкретної проблеми.

Методологічно цікавим вважаємо перший розділ монографії, який має цінність для всіх науковців, що працюють у сфері міжнародних досліджень. Серед сучасних концепцій, найбільш корисних для дослідження основних векторів та перспектив розвитку сучасної системи міжнародних відносин, авторами було виділено постреалізм, характерний для Одеської школи політологів-міжнародників, та конструктивізм. Уважаємо, що авторам удалось їх органічно поєднати для максимально коректного розкриття важливої та складної проблематики.

Важливі наукові внески належать К. Вакарчук та М. Покасю. Автори довели, що європоцентричний підхід до дослідження сучасних міжнародних відносин викривляє реальну картину сучасності, що слід приділяти більше уваги тим регіонам, які раніше проходили під загальною назвою «периферія». Особливо це стосується країн Латинської Америки, вага яких неуклібно підвищується. Але те ж саме можна сказати і про арабські країни, яким приділено достатньо уваги в монографії. Автори дослідили вплив головних чинників на окремі країни, зміни їх зовнішньополітичних та безпекових пріоритетів, а також роль міжнародного співробітництва, європейських та євроінтеграційних процесів як чинника, що впливав на здатність держав, передусім України, посилити стійкість до поточних та потенційних загроз і викликів, що є наслідками збройної агресії Росії проти України та її впливу на світову політику і міжнародну економіку.

Можна погодитися із загальним прикінцевим висновком, що ключовим чинником локального характеру, який має глобальні наслідки, є початок війни Росії проти України. Це стало апофеозом послідовної політики Кремля не лише проти України, а й проти інших країн, що входять до так званого простору пріоритетних інтересів російської держави, у тому числі Чорноморського регіону. Збройна агресія Росії надзвичайно загострила наявні протиріччя та проблеми міжнародних відносин і міжнародної безпеки, посили дилему безпеки для окремих країн на регіональному рівні. Намагання Кремля обійти міжнародні санкції та використати такі країни, як Китай та Туреччина, а також Іран та Північна Корея, для продовження війни проти України продовжує дестабілізаційні процеси в системі міжнародних відносин, появу нових викликів та загострення політичних, економічних, енергетичних та інших конфліктів. Події 2022–2024 рр. наочно продемонстрували, що сила та дезінформація є основними інструментами зовнішньополітичної стратегії. Безпрецедентний ядерний шантаж, який перетворився на один із ключових аргументів Кремля для стримування інших держав та міжнародних об'єднань від допомоги Україні, є свідченням кардинальної зміни системи міжнародних відносин, що формувалася протягом ХХІ ст. Отже, подальший розвиток збройного протистояння між Україною та світом, з одного боку, проти Росії – з іншого, є одним із найпотужніших чинників, що визначатимуть стан і параметри системи міжнародних відносин та європейську безпеку.

У монографії можна знайти низку полемічних положень, які викликані новизною такої складної проблеми, як взаємовплив внутрішніх та зовнішніх чинників

розвитку сучасних міжнародних відносин. Разом із тим ознайомлення з даною монографією дає змогу зробити висновок, що це одне з перших комплексних теоретичних досліджень природи сучасних міжнародних відносин. Викладені в ній положення є науково обґрунтованими та виваженими, що створює у читача цілісне уявлення про розглянуту проблему. У цілому монографія написана на високому рівні, виділяється глибиною дослідження і може зробити відповідний внесок у науку про міжнародні відносини.

Матеріали монографії мають теоретично-методичну та практичну цінність. Основні положення та висновки є авторськими і можуть бути корисними для науково-дослідницьких інститутів та інформаційно-аналітичних структур органів державної влади України, зокрема для МЗС України. Матеріали та узагальнення можуть бути використані у вітчизняній політології для підвищення рівня аргументованості аналітичних розробок із проблем міжнародних відносин і зовнішньої політики та можуть доповнити зміст навчальних курсів політологічного характеру.